

ÖN LİSANS MUHASEBE ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER PLANLAMASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: EGE BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Öğr. Gör. Serkan ÖZDEMİR*

103

ÖZET

Bu çalışma ile muhasebe programında eğitim gören öğrencilerin muhasebe mesleği hakkındaki genel düşünceleri, mesleğin gelecekteki durumu hakkındaki düşünceleri, mesleki tercihlerinde etkili olan kişi veya grupların etki dereceleri ve mesleğin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin tespiti amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi ankettir. Anket, bölgedeki 9 Üniversitede ön lisans Muhasebe Programı bulunan 35 meslek yüksek okulunda öğrenim gören 5800 üniversite öğrencisi arasından, kolayda örnekleme yoluyla seçilen 639 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, tanımlayıcı analiz ve faktör analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin meslek tercihlerinde etkili olan faktörler “Prestij”, “Mesleki Avantajlar” ve “Mesleki Güvence” olarak üç grupta toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Planlaması, Muhasebe Öğrencileri, Ön Lisans

JEL Kodları: A220 – M490

ABSTRACT

In this study, accounting programs on the education of students about the accounting profession in the general idea of the profession's future status on the ideas, professional preferences influence individuals or groups who influence the degree and the profession prefers to be effective, the factors are intended to detect. Survey data collection method is used to investigate. Polls in the region 9 in the university undergraduate accounting program has 35 pre-professional high school education among university students from 5800, 639 students applied simple were selected through sampling. The data were analyzed using

*Pamukkale Üniversitesi Buldan Meslek Yüksekokulu sozdemir@pau.edu.tr

SPSS 15.0 program. Analysis of data in the frequency analysis, descriptive analysis and factor analysis were used. Research as a result, the factors that influence students' career preferences "Prestige", "Business Advantage" and "Professional Assurance" was collected in the three groups.

Key Words: Career Planning, Accounting Students, Pre-Licence

JEL Codes: A220 – M490

1. GİRİŞ

Kariyer, bireyin iş yaşamındaki üretken yılların çoğunu harcayarak başlangıç yaptığı, geliştirdiği ve genelde çalışma hayatının sonuna kadar sürdürdüğü iş yada meslek olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde "kariyer" kelimesi "iş" ve "meslek" kelimeleri ile eş anlamlı kullanılmaktadır (Varol 2001, 5).

Kariyer seçimi, bireyin yaşamında vermiş olduğu en önemli kararlardan biridir. Her birey yaşamının belli bir döneminde, kariyer tercihlerini kesinleştirerek, ileride icra edeceği mesleği belirler. Eğer bir birey kariyer kararını verme çağına geldiği halde seçenekler arasında bocalıyor, sık sık kararlarını değiştiriyor ve bir türlü kariyer tercihini kesinleştiremiyorsa mesleki açıdan bir kararsızlık yaşadığı düşünülebilir (Kuzgun 2000, 8).

Ülkemizde bireyler, bu kararsızlığı ve bocalamayı üniversite sınavı öncesi ve tercih aşamasında sıkça yaşamaktadırlar. Bireyin tüm mesleki kariyerini etkileyecek kararlar, plansızca ve bir çok istem dışı faktörün etkisi ile alınmaktadır.

Sanayileşmiş ülkelerde kariyer seçimi, öğrenim hayatı içerisinde ve özellikle orta öğrenim dönemindeki gençlere, bireysel kariyer planlaması uygulanarak gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de ise, gençlere yönelik ciddi ve örgütsel bir "bireysel kariyer planlaması" çalışması yapılmamaktadır. Kariyer planlaması, genelde lise son sınıfta anne-baba, yakın aile bireyleri veya dershanelerin rehberlik bölümleri tarafından çoğunlukla öğrencinin düşünceleri dikkate alınmadan yapılmaktadır. Bu

sebeple bireylerin, meslek yaşamlarının özellikle ilk yıllarında hayal kırıklıkları yaşayarak meslek değiştirme ihtiyacı hissettikleri gözlemlenmektedir. Ancak bu kişilerin pek çoğu başladıkları meslek alanlarında iş bulabildiklerinden “meslek” değil sadece “iş” değiştirmekle yetinmek zorunda kalmakta ve mesleki tatminsizlikleri tüm çalışma hayatları boyunca devam etmektedir.

Araştırmalara göre, yetenek, beceri, ilgi ve ideallerine uygun meslek seçmiş olanların sayısı az, iş veya mesleğinden şikayet edenlerin sayısı çoktur. Her işte en yetenekli elemanları tercih edilmesi, bazı alanlarda meslek eğitiminin zorunlu olması, çoğunlukla meslek eğitiminin uzun, zahmetli ve masraflı olması, üniversiteye girmeyi başaran her gencin istediği dalda öğrenim görememesi, gencin arzu ettiği mesleği seçmesini engellemektedir. Buna karşılık rastlantılar, aile yapısı, ekonomik olaylar, çevre koşulları, bireysel özellikler, puan durumu vb. gencin kariyer seçimini belirlemektedir (Razon 2009).

Bu sebeplerdendir ki ülkemizde kariyer kavramı, içinde bulunduğumuz yüzyıldaki teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ışığında daha önemli ve tartışılır hale gelmiştir.

Mesleki eğitim, ön lisans düzeyinde meslek yüksekokullarında lisans düzeyinde ise fakülte ve yüksekokullarda verilmektedir.

Ülkemiz işletmelerinin her geçen gün artan ara eleman ihtiyacını ülkemizin çeşitli bölgelerinde kurulan meslek yüksekokulları sağlamaktadır. Meslek yüksekokulları çeşitli alanlarda verdikleri meslek eğitimleri ile işletmelerin ara eleman ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir. Bu alanlardan biri de “Muhasebe” dir. Muhasebe programlarının amacı, ön lisans düzeyinde verilecek eğitimlerle, işletmelerin ihtiyacı olan ön muhasebe elemanlarının yetiştirilmesidir. Programa dahil olan öğrenciler iki yıl içinde aldıkları mesleki eğitim ile işletmelerde rahatlıkla ön muhasebe elemanı olarak istihdam edilebilmektedirler. Ayrıca bu programdan mezun olacak öğrenciler, eğitimlerine örgün veya yaygın eğitim yolları ile devam edip kariyer gelişimlerini ilerletme şansına da sahiptir.

Bu çalışma ile muhasebe programında eğitim gören öğrencilerin muhasebe mesleği hakkındaki genel düşünceleri,

mesleğin gelecekteki durumu hakkındaki düşünceleri, mesleki tercihlerinde etkili olan kişi veya grupların etki dereceleri ve mesleğin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin tespiti amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Ege Bölgesinde yer alan meslek yüksekokullarındaki muhasebe programı öğrencileri örnek kütle olarak alınmıştır. Ülke genelinde 300'e yakın meslek yüksekokulunun bulunması, ulaşım ve zaman maliyetleri, örneklemenin Ege Bölgesi ile sınırlı kalmasını zorunlu kılmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Ülkemizde ön lisans muhasebe öğrencileri meslek tercihlerini etkileyen faktörler üzerine yapılmış bir adet çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma Engin Dinç tarafından 2008 yılında "Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu - Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" adıyla yayınlanmıştır. Karadeniz Bölgesinde bulunan meslek yüksekokullarında okuyan 649 öğrenciye uygulanan araştırmada, ankete katılan öğrencilerin %75'inin muhasebeyi meslek olarak yapmayı düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilere, meslek seçiminde etkili olduğu düşünülen 25 yargıya katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Ankette yer alan 25 yargı faktör analizine tabi tutulmuş ve meslek seçiminde etkili olabilecek 7 ana faktör belirlenmiştir. Bunlar; Yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki tecrübe, bilgi ve beceri, aile çevresi, sosyal statü ve eğitim çevresidir (Dinç 2008, 103).

Meslek yüksek okulları muhasebe programları öğrencileri ile ilgili yapılmış bir diğer çalışma ise; Hasan Şenol ve Ömer Kürşad Tüfekçi tarafından 2007 yılında yayınlanan "Muhasebe Programında Eğitim Gören Öğrencilerin Profili ve Beklentileri: SDÜ Örneği" isimli araştırmadır. Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesinde bulunan meslek yüksek okullarındaki 810 muhasebe ön lisans öğrencisine uygulanan anket araştırmasının sonuçlarına göre; öğrencilerin muhasebe programında okumalarının amaçları: Meslek sahibi olmak, üniversite eğitimi almak, DGS yoluyla bir fakülteye yerleşmektir. Öğrencilerin %81,1'i mesleği ile ilgili iş bulabileceğini düşünmekte ve geleceğe umutlu bakmaktadır.

Branşı ile ilgili iş bulamayacağını düşünen öğrencilerin sebepleri ise; piyasa şartlarının iş bulmayı zorlaştırması, iş kolunda fakülte mezunu personelin tercih edilmesi ve işe girecek çevrelerinin olmamasıdır (Şenol ve Tüfekçi 2007, 162).

Yurt dışında da ön lisans ve lisans düzeyinde muhasebe programı öğrencilerinin kariyer planlamalarını etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir çok makale yayınlanmıştır.

Avustralya’da “Muhasebe Mesleğini Seçen Öğrencilerin, Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” üzerine yapılan bir araştırmada, öğrencilerin muhasebe mesleği seçerken etkilendikleri en önemli faktörün, “İş Bulma Olanakları” olduğu tespit edilmiştir (Sugahara ve Diğerleri 2008, 50).

Yeni Zelanda’da yapılan “Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Karşı İnançları, Davranışları ve Niyetleri” üzerine yapılan bir araştırmada ise, meslek seçiminde etkili olan en önemli unsurun, “Anne-Babalar” olduğu tespit edilmiştir (Tan ve Laswad 2006, 179).

İrlanda’da yapılan “Öğrencilerin Muhasebeci Olarak Çalışmak ve Muhasebe Mesleği Hakkındaki Düşünceleri” çalışmasında, araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu muhasebe mesleğini sıkıcı bir meslek olarak tanımlamıştır. Bunun yanında aynı araştırmada meslek seçimindeki en etkili faktörün “Mezun Olduğu Okulun Meslekle İlgisi” olduğu belirlenmiştir (Byrne ve Willis 2005, 1).

Son olarak İsrail’de yapılan “Öğrenci Kariyer İstekleri ve Perspektifleri: İsrail Muhasebe Öğrencileri Örneği” çalışmasında, araştırmaya katılan öğrencilerin muhasebe mesleğine karşı düşünceleri, staj gördükleri firmalar büyüdükçe olumlu ölçüde artmaktadır. Tam tersi çalışılan firmalar küçüldükçe mesleğe bakış olumsuzlaşmaktadır (Dangizer ve Eden 2006, 120).

3. KARIYER PLANLAMASINI ETKİLEYEN UNSURLAR

Meslek seçimi, bireyin yaşamında çok önemli bir olaydır. Meslek seçerken bir birey, kendine belli bir çalışma ortamı, belli bir yaşam biçimi seçmiş olur. Seçtiği bu yolda da başarısıyla kendini kanıtlamaya çalışır. Birey; yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda meslek seçtiği oranda başarılı, verimli ve mutlu

olur. Özelliklerini göz önünde tutmadan rast gele meslek seçimi yaptığında ise büyük oranda başarısız, verimsiz ve mutsuz olur. Bu nedenle birey, meslek seçerken, kendi özellikleri ile seçeceği mesleğin nitelikleri arasında uygunluk olmasına dikkat etmelidir (Razon 2009).

Bireyin meslek seçiminde, bireyin yeteneği ve becerisi gibi unsurlarının dışında, bireyin seçeceği meslekten beklentileri de önemli oranda etkilidir. Örneğin, seçilen mesleğin her zaman aranılan düzeyde olması, bağımsız çalışabilme imkanı sağlaması, prestij sağlayacağı düşüncesi, gelecekte daha da gözde bir meslek olacağı kanısı ve ofis ortamında çalışılması, yaratıcılığını kullanma isteği, mesleğin sağlayacağı sosyal statü gibi unsurlarla, bireyin seçeceği mesleğe olan ilgi ve yetenekleri meslek seçiminde oldukça etken olurken, bireyin yaşı ve psikolojik olgunluk düzeyi ile yaşamı, kendisini ve meslekleri tanıdıkça değerlerini değiştirmekte ve bu da meslek seçiminin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır (Ömürdek ve Usul 2008, 165).

Bireyin istek ve hayalleri, cinsiyeti ve fiziksel özellikleri, meslek hakkında bilgi düzeyleri, çevrenin etkisi ve düşünceleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin beklentisi ve kendisi hakkındaki düşünceleri, bireyin okul başarısı ve öğretmenlerin düşüncesi, mesleğin toplumdaki yeri, getirisi ve mesleğe olan talep, ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler, çalışma alışkanlıkları, mesleki olgunluk düzeyi, benlik kavramı, özel yetenek ve zekâsı gibi etkenler bireyin meslek seçiminde çeşitli düzeylerde etkili olacaktır (Ömürdek ve Usul 2008, 165).

Bireyin meslek seçiminde oldukça etkili olan bir başka etken ise kararsızlıktır. Bunlar, kendileriyle ilgili bilgiye sahip olmadıklarından dolayı sahip olduğu ilgi, yetenek ve mesleki değerleri yeterince ayırtıramamasından kaynaklanan kendini yeterince tanıyamama etkisi, kendilerini tanısalar dahi meslekler ve çeşitli çalışma alanları konusunda yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanan mesleki ve alan bilgisi eksikliği, seçilecek meslek hakkında sahip olunan yanlış ve akılcı olmayan inançlar ile aile bireylerinin ya da meslek seçimi arifesinde olan bireyin kendine yakın gördüğü kişilerin arzu ve istekleri ile kendi arzu ve isteklerinin örtüşmemesinden kaynaklanan dışsal çatışmalar şeklinde görülmektedir (Çakır 2004, 4).

Kariyer planlamasını etkileyen genel unsurları aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

a) İçsel Çatışmalar: Bireyin kendi iç dünyasında yaşadığı çalkantılar ve çatışmalar onların mesleki kararlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bazı bireyler karar vermelerinin gerektiğini bilmekte ama en uygun seçeneğin hangisi olduğu konusunda çelişkiye düşmektedir. Karar verme sürecinde yaşanan olumsuz bir takım duygu ve düşünceler(örn. Kaygı ve denetim odağının dıştan algılanması, kendine güven gibi), bilgiyi yeterince iyi bir biçimde kullanamama, gerekli bilgileri ayırt edememe bireyleri kararsızlığa düşürebilmektedir (Çakır 2004, 4).

Bireyin içinde bulunduğu kararsızlık ve kaygı durumu, kariyer tercihlerini yanlış yapmasına sebep olabilmektedir. Örneğin muhasebe mesleğini hiç düşünmeyen bir kişi, bu kararsızlığın içinde telaşla bu mesleği tercih edebilmektedir.

b) Kendini Yeterince Tanımama: Mesleki kararsızlık içinde bulunan bazı bireyler, kendileriyle ilgili yeterli bilgiye sahip değildirler. Bu bireylerin ilgi, yetenek ve mesleki değerleri yeterince ayrılmamıştır. Bunun yanı sıra bazı bireyler bir çok alana karşı ilgi ve yeteneğe sahiptirler. Bir çok alana karşı ilgi ve yeteneği olan bireyler kendilerini tanımakta fakat seçilecek alanla ilgili kararsızlığa düşmektedirler. Bu tip bireylerde yaşanan kararsızlığın temelinde, kendilerine açık pek çok seçenek arasında bocalama yer almaktadır (Çakır 2004, 4).

Bu aşamada gerekli olan iyi bir rehberlik sistemidir. İlköğretimden başlayarak kişinin ilgi ve becerilerine uygun meslek dallarına yönlendirilmesi ve ilerde istemediği bir meslekte çalışma ihtimalinin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

c) Meslek ve Alan Bilgisi Eksikliği: Mesleki kararsızlığın bir diğer boyutu da meslekler ve eğitim görülecek alanlarla ilgili bilgi eksikliğidir. Bazı bireylerin bir çok meslek ve eğitim alanıyla ilgili bilgi eksikliği olabilmektedir. Bu bireylerin ilgi alanlarına yönelik meslekleriyle ilgili ayrıntılı bilgi sahibi değildirler. Seçmeli dersler ve ilerdeki eğitim görebileceği eğitim kurumlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiye gereksinim duyabilmektedirler. Kendilerini tanısalar dahi, meslekler ve çeşitli çalışma alanları konusunda yeterince bilgi sahibi olmayan bireylerin kararsızlık

yaşamaları olasıdır (Çakır 2004, 4).

Muhasebe mesleğini seçenler arasında gözlemlenen en önemli sıkıntı, mesleği tercih etmeden önce meslek ile ilgili sadece kulaktan dolma bilgilere itibar edilmesidir. Muhasebecilik mesleğini düzenleyen yürürlükteki 3568 Sayılı yasanın detayları hakkında detaylı bir araştırma yapılmamaktadır.

d) Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar:

Meslek seçimiyle ilgili olarak bazı bireylerin sahip oldukları akılcı olmayan inançlar, onların meslek seçimini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tür bireylerin daha önceki yaşantılarından, meslek seçimine ilişkin elde ettikleri bilgiler onların meslek seçimi ile ilgili olarak bir takım yanlış inançlar elde etmesine neden olabilmektedir. Bu tür inançlara sahip bireylerin de mesleki karar verme aşamasında kararsızlığa düşmesi gayet kolay olmaktadır (Çakır 2004, 4).

e) Dışsal Çatışmalar: Karar verme durumundaki bazı bireyler çoğu zaman, yakın aile bireyleri ile kendileri için önemli diğer bireylerinin isteklerini uzlaştıramayarak kararsızlığa düşmektedir. Bu tür bireyler hem kendi istek ve gereksinimlerini karşı tarafa kabul ettirmede, hem de karşı tarafın istek ve gereksinimlerini rahat bir biçimde kabul etmede sıkıntı yaşamaktadır (Çakır 2004, 4). Bu tarz dışsal etkenler bazen kariyer tercihlerinde yanlış yapılmasına sebep olabilmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, ön lisans muhasebe programında eğitim gören öğrencilerin muhasebe mesleği hakkındaki genel düşüncelerinin, mesleğin gelecekteki durumu hakkındaki düşüncelerinin, mesleki tercihlerinde etkili olan kişi veya grupların etki derecelerinin ve mesleğin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin ortaya konmasıdır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ülkemizde ön lisans muhasebe eğitimi alan öğrencilerin toplamı 2008 yılı itibariyle 58.000'dir (www.osym.gov.tr). Bu çalışma maliyet ve zaman kısıtlaması sebebiyle Ege Bölgesinde yer alan meslek yüksek okullarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi ankettir. Anketin,

bölgedeki 9 Üniversitede ön lisans Muhasebe Programı bulunan 35 meslek yüksek okulunda öğrenim gören 5800 üniversite öğrencisi arasından, kolayda örnekleme yoluyla seçilmiş 700 muhasebe programı öğrencisine uygulanması planlanmıştır. Anket uygulaması sonucunda değerlendirmeye uygun 639 adet anket formu elde edilmiştir.

Araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan anket formundaki soruların belirlenmesinde ilgili literatür ve bu konuda daha önce gerçekleştirilen çalışmalar dikkate alınmıştır. Hazırlanan anketler muhasebe programı öğrencilerine yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır.

Ankette 15 adet soru bulunmaktadır. Sorulardan 7 adedi muhasebe bölümü öğrencilerinin genel özelliklerinin, 5 adedi muhasebe mesleği hakkındaki genel düşüncelerin, 1 adedi muhasebe mesleğinin gelecekteki durumu hakkında düşüncelerin, 1 adedi muhasebe mesleğinin tercihinde etkili olan kişi veya grupların ve 1 adedi muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin tespitine yönelik hazırlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 15.0 for Windows bilgisayar programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, tanımlayıcı analiz ve faktör analizi kullanılmıştır (Büyüköztürk 2002) (Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2004).

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin genel özellikleri, muhasebe mesleği hakkındaki genel düşünceleri, muhasebe mesleğinin gelecekteki durumu hakkında düşünceleri, muhasebe mesleğinin tercihinde etkili olan kişi veya gruplar ve muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin tespiti analizi ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

6.1. Muhasebe Programı Öğrencilerinin Genel Özellikleri

Araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin Tablo 1’de de görüldüğü gibi %62,8’i kız ve %37,2’si erkek öğrencilerden; %54,9’u birinci sınıf, %45,1’i ikinci sınıf öğrencilerden; %44,8’i normal öğretim ve %55,2’si ikinci öğretim öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin Tablo 1’de de görüldüğü gibi %58,4’ü Klasik Lise, %2,8’i Anadolu Lisesi, %10’u Süper Lise, %25,8’i Ticaret Lisesi ve %3’ü diğer muhtelif liselerden mezundur.

Araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin Tablo 1’de de görüldüğü gibi %53,1’i muhasebe programını üniversite tercihlerinin ilk beşi içine almışlardır. %46,9’un da ise muhasebe programı ilk beş tercihin içinde yer almamaktadır. Muhasebe programını ilk tercih sırasına koyanların oranı ise %28,8’dir.

Araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi Tablo 1’de de görüldüğü gibi %6,4 okur yazar değil, %63,4’ü ilkokul, %16,3’ü ortaokul, %9,9’u lise ve %4,1’i üniversite mezunudur. Babaların eğitim düzeyi ise, %1,3’ü okur yazar değil, %42,1’i ilkokul, %25’i ortaokul, %22,2’si lise ve %9,4’ü üniversite mezunudur.

Tablo 1: Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Genel Özellikleri

	Frekans	Yüzde
1. Cinsiyet		
Kız	401	62,8
Erkek	238	37,2
2. Sınıf		
1	351	54,9
2	288	45,1
3. Öğretim Durumu		
Normal Öğretim	286	44,8
İkinci Öğretim	353	55,2
4. Mezuniyet Durumu		
Klasik Lise	373	58,4
Anadolu Lisesi	18	2,8
Süper Lise	64	10,0
Ticaret Lisesi	165	25,8
Diğer	19	3,0
5. Tercih Sırası		
1	184	28,8
2	54	8,5
3	39	6,1
4	31	4,9
5	31	4,9
Diğer	300	46,9

6.2. Muhasebe Mesleği Hakkındaki Genel Düşünceler

Tablo 2’de de görüldüğü gibi “Muhasebeyi meslek olarak sevdiniz mi?” sorusuna araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin %17,2’si “Hiç Sevmedim” veya “Sevmedim”, %34’ü “Kararsızım” ve %48,8’i “Sevdim” veya “Çok sevdim” şeklinde cevap vermiştir. İlk bakışta sevilmeyen bir meslek görünümünde olan muhasebe mesleğinin, mesleğin içene yeni adım atmış muhasebe programı öğrencileri tarafından sevilme oranı, sevilme oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Muhasebe mesleğini seçerken 3568 Sayılı Meslek Yasasının detaylarını biliyor muydunuz?” sorusuna araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin %64,9’u “Hiç Bilmiyordum”, şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, muhasebe mesleğini tercih eden öğrencilerin büyük çoğunluğunun, muhasebe mesleğini tercih etmeden önce mesleğin detayları hakkında tam ve kesin bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.

“Muhasebe programından mezun olduktan sonra eğitiminize aynı alanda devam etmek istiyor musunuz?” sorusuna araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin %17,7’si “Hiç İstemiyorum” veya “İstemiyorum”, %18,9’u “Kararsızım”, %63,4’ü “İstiyorum” veya “Çok İstiyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuçlara bakarak, muhasebe programı öğrencilerinin büyük çoğunluğunun mezuniyet sonrası eğitimlerine aynı alanda devam etme isteğinde olduklarını ifade edebiliriz.

“Muhasebe programından mezun olduktan sonra mesleğinizi devam ettirmek istiyor musunuz?” sorusuna araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin %18,3’ü “Hiç İstemiyorum” veya “İstemiyorum”, %18,3’ü “Kararsızım”, %63,4’ü “İstiyorum” veya “Çok İstiyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bir önceki soru ile paralel olarak, muhasebe programı öğrencilerinin büyük çoğunluğunun mezun olduktan sonra mesleği devam ettirme isteğinde olduğunu söyleyebiliriz.

“Mezun olduktan sonra eğitiminize devam edip mali müşavir olma düşünceniz var mı?” sorusuna araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin %28,4’ü “Kesinlikle Hiç İstemiyorum” veya “İstemiyorum”, %16,9’u “Kararsızım”, %54,6’sı “İstiyorum” veya “Çok İstiyorum” şeklinde cevap

vermiştir. Bu sonuçlardan da, muhasebe programı öğrencilerinin yarından fazlasının mezuniyet sonrası eğitimlerine devam edip mali müşavir olma eğiliminde olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 2: Muhasebe Mesleği Hakkındaki Genel Düşünceler

	Frekans	Yüzde
8. Muhasebeyi meslek olarak sevdiniz mi?		
Hiç Sevmedim	46	7,2
Sevmedim	64	10,0
Kararsızım	217	34,0
Sevdim	250	39,1
Çok Sevdim	62	9,7
9. Muhasebe mesleğini seçerken 3568 Sayılı Meslek Yasasının detaylarını biliyor muydunuz?		
Hiç Bilmiyordum	415	64,9
Kulaktan Dolma Bilgilerim Vardı	89	13,9
Kısmen Biliyordum	107	16,7
Biliyordum	26	4,1
Tüm Detaylarını Biliyordum	2	0,3
10. Muhasebe programından mezun olduktan sonra eğitiminize aynı alanda devam etmek istiyor musunuz?		
Hiç İstemiyorum	44	6,9
İstemiyorum	69	10,8
Kararsızım	121	18,9
İstiyorum	268	41,9
Çok İstiyorum	137	21,4
11. Muhasebe programından mezun olduktan sonra mesleğinizi devam ettirmek istiyor musunuz?		
Hiç İstemiyorum	38	5,9
İstemiyorum	79	12,4
Kararsızım	117	18,3
İstiyorum	285	44,6
Çok İstiyorum	120	18,8
12. Mezun olduktan sonra eğitiminize devam edip mali müşavir olma düşünceniz var mı?		
Hiç İstemiyorum	84	13,1
İstemiyorum	98	15,3
Kararsızım	108	16,9
İstiyorum	195	30,5
Çok İstiyorum	154	24,1

Not: n=639

6.3. Muhasebe Mesleğinin Gelecekteki Durumu Hakkında Düşünceler

Muhasebe mesleğinin geleceği hakkındaki dört farklı düşünce önem derecelerine göre 5'li likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Mesleğin geleceği hakkındaki düşünceler 1 kesinlikle katılmıyorum 5 kesinlikle katılıyorum anlamına gelmekte olup frekans analizi yapılmıştır. Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan ön lisans muhasebe programı öğrencileri 3,48 ortalama ile mesleğin geleceğini çok parlak görmektedir. Buradan araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun muhasebe mesleğinin geleceğini parlak gördüğünü söyleyebiliriz.

Tablo 3: Muhasebe Mesleğinin Gelecekteki Durumu Hakkında Düşünceler

Düşünceler	Ortalama	Standart Sapma
Mesleğin Geleceği Çok Parlak	3,48	1,01
Mesleğin Geleceği Çok Parlak Ama Kendimi İçinde Göremiyorum	2,52	1,06
Mesleğin Geleceği Belirsiz	2,31	1,05
Mesleğin Geleceği Karanlık	1,93	0,96

Not: Ölçek 1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılıyorum 5 Kesinlikle Katılıyorum.

6.4. Muhasebe Mesleğinin Tercihinde Etkili Olan Kişi veya Grupların Etki Dereceleri

Muhasebe mesleğinin tercihinde etkili olan kişi ve grupların etki dereceleri önem derecelerine göre 5'li likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Mesleğin geleceği hakkındaki düşünceler 1 hiç etkilemedi 5 çok etkiledi anlamına gelmekte olup tanımlayıcı analiz tekniği kullanılmıştır. Tablo 4'e göre, araştırmaya katılan

ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin mesleğinin tercihinde etkili olan kişi veya grupların ilk sırasında 3,28 ortalama ile “Tamamen Kendi Kararım ve Meslek Araştırmalarım” faktörü bulunmaktadır. Bu sonuçtan da muhasebe programı öğrencilerinin kariyer tercihlerinde özgürce hareket ettikleri ve aile bireylerinden fazlaca baskı görmediklerini ifade edebiliriz.

Tablo 4: Muhasebe Mesleğinin Tercihinde Etkili Olan Kişi veya Grupların Etki Dereceleri

Kişi veya Gruplar	Ortalama	Standart Sapma
Tamamen Kendi Kararım ve Meslek Araştırmalarım	3,28	1,28
Mesleğin İçinde Bulunan Yakın Çevremin Telkinleri	2,35	1,32
Yakın Arkadaş Çevremin Telkinleri	2,17	1,24
Babamın Telkinleri	2,16	1,36
Diğer Aile Bireylerinin Telkinleri	2,15	1,29
Üniversiteye Hazırlık Dershanesindeki Almış Olduğum Mesleki Rehberlik	2,06	1,24
Annemin Telkinleri	1,87	1,17

Not: (i) n=639 (ii) Ölçek 1 Hiç Etkilemedi, 2 Etkilemedi, 3 Az Etkiledi, 4 Etkiledi, 5 Çok Etkiledi.

6.5 Muhasebe Mesleğinin Tercihinde Etkili Faktörler

Muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan en önemli faktörlerin tespiti için 16 etken belirlenmiştir. Toplanan verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığının testi için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) analizinde ölçek geçerliliğinin %90 olduğu tespit edilmiştir. Minimum değer %50 olması ölçek geçerliliğinin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Bu da verilerimizin faktör analizi için uygun bir veri seti olduğunu göstermektedir. Bu durum yapılacak faktör analizinden anlamlı grupların çıkabileceğini göstermektedir.

Faktör analizinde varimaks rotasyonlu asal bileşen faktör analizi uygulanmıştır. Tüm etkenlerin içinde bulunduğu ilk faktör analizinde muhasebe mesleğinin seçimindeki etkenler 4 temel faktörde toplanmıştır. Bu dört faktörün toplam açıklayıcılık düzeyi %63,47'dir. Ardından bu dört faktördeki tüm etkenler için güvenilirlik analizleri yapılmış ve dördüncü faktördeki iki etkenin çıkarılması gerektiği tespit edilmiştir. İki etkenin çıkarılmasından sonra yapılan yeni faktör analizinde kalan üç faktörün toplam açıklayıcılık düzeyi %61,54 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5'de de görüldüğü gibi, uygulanan faktör analizi sonucunda üç temel faktör oluşturulmuştur. Bu faktörler "Prestij", "Mesleki Avantajlar" ve "Mesleki Güvence" olarak adlandırılmıştır.

Birinci faktör olan "Prestij" toplam varyansın %26,72'sini açıklamakta olup; mesleğin esnek bir kariyer imkanı sağlaması, mesleğin sosyalleşmenize sağlayacağı katkılar, mesleki ilerleme fırsatlarının çokluğu, mesleğin getireceği sosyal prestij, mesleğin bağımsız bir iş ortamı sağlaması ve çalışma saatlerindeki esneklik etkenlerini kapsamaktadır.

İkinci faktör olan "Mesleki Avantajlar" toplam varyansın %17,68'sini açıklamakta olup; cinsiyet uygunluğu, mesleğin iyi bir fiziksel çalışma ortamı sağlaması, masa başında çalışma isteği ve çalışma saatlerindeki esneklik etkenlerini kapsamaktadır.

Üçüncü faktör olan "Mesleki Güvence" toplam varyansın %17,15'ini açıklamakta olup; geçerli bir meslek olması, uzun dönemli iyi bir gelir düzeyi, iş güvencesi sağlaması, ilgi çekici bir meslek olması etkenlerini kapsamaktadır.

Tablo 5: Muhasebe Mesleğinin Tercih Edilmesinde Etkili Olan Faktörler

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Yükleri	Varyansı Açıklama Oranı (%)	Güvenilirlik
Prestij	Mesleğin Esnek Bir Kariyer İmkanı Sağlaması	0,784	26,724	0,882
	Mesleğin Sosyalleşmenize Sağlayacağı Katkıları	0,764		
	Mesleki İlerleme Fırsatlarının Çokluğu	0,734		
	Mesleğin Getireceği Sosyal Prestij	0,725		
	Mesleğin Bağımsız Bir İş Ortamı Sağlaması	0,646		
	Mesleğin Vermiş Olduğu Otorite Gücü	0,630		
Mesleki Avantajlar	Cinsiyetinize Uygunluğu	0,793	17,676	0,764
	Mesleğin İyi Bir Fiziksel Çalışma Ortamı Sağlaması	0,754		
	Masa Başında Çalışma İsteği	0,676		
	Çalışma Saatlerindeki Esneklik	0,556		
Mesleki Güvence	Geçerli Bir Meslek Olması	0,760	17,145	0,742
	Uzun Dönemli İyi Bir Gelir Düzeyi	0,733		
	İş Güvencesi Sağlaması	0,712		
	İlgi Çekici Bir Meslek Olması	0,561		
TOPLAM			61,545	

Not: Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği: 0,900,
Bartlett Küresellik Testi Ki Kare: 4143,422,
sd: 91, P değeri: 0,000

7. SONUÇ

Meslek seçimi bireyler açısından oldukça önemlidir. Seçilen meslek, bireyin bundan sonraki yaşamını da dizayn edecektir. Kendi bilgi, beceri, yetenek ve arzularına göre meslek seçiminde bulunan birey, seçmiş olduğu mesleği ifa ederken mutlu olacak ve yapmış olduğu işten zevk alacaktır. Buna karşılık, meslek seçiminde hatalı davranan veya kendi istek ve arzularına ve de yeteneklerine göre meslek seçiminde bulunmayan bireyler, seçmiş olduğu mesleği ifa ederken mutsuz olabilecektir (Ömürdek ve Usul, 2008: 172).

Üniversitelerimizin meslek yüksekokullarında eğitim gören muhasebe programı öğrencileri, mesleği tercih ederken çeşitli faktörlerin etkisinde kalmaktadır. Üniversite giriş sınav sisteminin getirdiği stres ve katsayı adaletsizlikleri, ilköğretim ve ortaöğretimde önem verilmeyen veya tam verilmeyen kariyer planlaması konusundaki rehberlik faaliyetleri, ailelerin meslekler hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olamaması ve eğitim düzeyleri kariyer tercihi yapacak öğrencilerin sağlıklı karar vermesini zorlaştırmaktadır. Böyle bir ortamda muhasebe mesleğini tercih eden öğrencilerin bazıları, mesleğin içine girdiklerinde muhasebe mesleğinin kendi bilgi, beceri, yetenek ve arzularına uygun olmadığını fark etmekte ve çoğu zaman mutsuz olsalar da mesleğe devam etmektedirler. Böyle durumlar bireye gelecekte meslek ile ilgili daha büyük sıkıntılar da yaşatabilmektedir.

Ön lisans muhasebe programı öğrencilerinin kariyer planlamasını etkileyen unsurların tespitine yönelik yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırmaya katılan öğrencilerden yarısından biraz fazlasının ilk beş tercihi içinde muhasebe programının yer aldığı ve öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyinin çok yüksek olmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısına yakınının muhasebeyi meslek olarak sevdiği, çok küçük bir kısmının 3568 sayılı meslek yasasından haberdar olduğu, yarıdan biraz fazlasının muhasebe alanında eğitimine devam etmek istediği, yarıdan biraz fazlasının mesleğe devam etmek istediği ve yine yarıdan biraz fazlasının eğitimine

devam edip mali müşavir olmak istediği görülmektedir.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu muhasebe mesleğinin geleceğini parlak görmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendi kararları ve meslek araştırmaları ile muhasebe mesleğini tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum yukarıda belirttiğimiz tam verilmeyen kariyer planlaması konusundaki rehberlik faaliyetleri ve ailelerin meslekler hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olamaması ve eğitim düzeyleri tezimizi kuvvetlendirmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek tercihlerinde etkili olan faktörler “Prestij”, “Mesleki Avantajlar” ve “Mesleki Güvence” olarak üç grupta toplanmıştır. Yapılan faktör analizinde belirlenen bu üç grup faktör toplam açıklayıcılık düzeyi ise %61,54’tür.

8. KAYNAKÇA

Byrne, M. ve W. Pauline. 2005. Irish Secondary Students’ Perceptions of the Work of an

Accountant and the Accounting Profession. Accounting Education. An International Journal, XIV (4). 367-381.

Büyüköztürk, Ş. 2002. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni,

SPSS Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Çakır, M. A. 2004. Mesleki Karar Envanterinin Çıkarılması. Ankara Üniversitesi Eğitim

Fakültesi Dergisi, 37: 1-14.

Danziger, N. ve E. Yoram. 2006. Student Career Aspirations and Perceptions: The Case of Israeli

Accounting Students. Accounting Education: An International Journal, XV (2): 113-134.

Dinç, E. 2008. Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksekokulu –

Muhasebe Programı Üzerine Bir Araştırma. Kocaeli
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, 16: 90-106.

Kuzgun, Y. 2000. Meslek Danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar.
Ankara: Nobel Yayın
Dağıtım.

Ömürbek, V. ve Usul H. 2008. Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde
Etkili Olan Etkenlerin Faktör
Analiziyle İncelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi,
Sayı: 37. 164-173.

Razon, N. 09.03.2008. Bir Gencin Meslek Seçimini Etkileyen
Faktörler. 10.03.2009.
<http://baybul.com/egitim-genel-konular/832801>.

Sugahara, S., G. Boland, ve A. Cilloni. 2008. Factors Influencing
Students' Choise of an
Accounting Major in Australia. Accounting Education:
An International Journal, XVII
(September): 37-54.

Şenol, H. ve Ö. K. Tüfekçi. 2007. Muhasebe Programında Eğitim
Gören Öğrencilerin Profili ve
Beklentileri: SDU Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dergisi, III (5): 151-163.

Tan, M. L. ve F. Lasward. 2006. Students' Beliefs, Attitudes and
Intentions to Major in
Accounting. Accounting Education: An International
Journal, XV (2): 167-187.

Yazıcıoğlu, Y. ve S. Erdoğan. 2004. SPSS Uygulamalı Bilimsel
Araştırma Yöntemleri. Ankara:
Detay Yayıncılık.

Varol, S. E. 2001. Kariyer Yönetim Planlaması ve Yeni Gelişmeler.
İstanbul.

Copyright of World of Accounting Science is the property of Muhasebe Bilim Dunyasy Dergisi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.